

Spoor A2:

Transferten tussen regio's in België

Een toepassing van 'balance sheet federalism' voor het jaar
2005

K. Algoed

HUBrussel en KULEUVEN
Faculteit Economie & Bedrijfswetenschappen
April – Juni 2008

**Algemeen secretariaat – Steunpunt beleidsrelevant Onderzoek
Fiscaliteit & Begroting**

Voskenslaan 270 – 9000 Gent – België

Tel: 0032 (0)9 248 88 35 – E-mail: vanessa.bombaeck@hogent.be

www.steunpuntfb.be

Inhoud

1. Principe van le juste retour	4
2. Woon- versus werkplaatsprincipe.....	5
3. Statistische problemen	5
4. Methodologie.....	7
4.1. Ontvangstenzijde	8
4.1.1 <i>Empirische horizontale verdeelsleutels</i>	8
4.1.2 <i>Berekende horizontale verdeelsleutel Rijksmiddelen</i>	9
4.1.3 <i>Berekende horizontale verdeelsleutel sociale zekerheid</i>	10
4.2 Uitgavenzijde	11
4.2.1 <i>Rijksmiddelenbegroting</i>	11
4.2.2 <i>Sociale zekerheid</i>	13
4.2.3 <i>Financiering Gemeenschappen en Gewesten</i>	14
5. Transferten	17
5.1 Rijksmiddelenbegroting	17
5.2 Sociale zekerheid	17
5.2.1 <i>Woonplaatsprincipe</i>	17
5.2.2 <i>Werkplaatsprincipe</i>	17
5.3 Financiering Gemeenschappen en Gewesten	18
5.3 Globale Resultaten	18
6. Conclusies	19

SBOV Fiscaliteit en Begroting

Spoor A2

Transferten tussen regio's in België

Een toepassing van 'balance sheet federalism' voor het jaar
2005

K. Algoed

HUBrussel en KULEUVEN
Faculteit Economie & Bedrijfswetenschappen

April - Juni 2008

---

1. Principe van 'le juste retour'

Een vaak gebruikte manier om transferten tussen geografische eenheden te berekenen, is het principe van 'le juste retour'¹. Volgens dat principe moet een gebied dat meer (minder) bijdraagt tot de financiering van de overheidsuitgaven, in principe evenredig meer (minder) profijt uit de overheidsuitgaven halen. Wanneer bijvoorbeeld gebied A 55% bijdraagt in de financiering van de overheidsuitgaven, is er op basis van het 'juste retour' principe sprake van een transfer zodra gebied A minder of meer dan 55% van de overheidsuitgaven ontvangt. In het theoretisch voorbeeld van Tabel 1 bedraagt de transfer van regio A naar regio B 5 eenheden vermits het aandeel van gebied A in de financiering van de overheidsuitgaven groter is dan het aandeel in de uitgaven.

Tabel 1: Theoretisch voorbeeld

	Regio A	Regio B	Land
Financiering (a)	55	45	100
Overheidsuitgaven (b)	50	50	100
Transferten (b)-(a)	-5	+5	0

De transferten in kaart brengen, vereist natuurlijk dat de inkomsten en uitgaven correct aan de betrokken deelgebieden kunnen worden toegewezen (afwezigheid van statistische problemen, zie verder). Maar de beperking (achillespees) van de benadering van 'le juste retour' is het feit dat het alleen de directe, niet de indirecte, effecten in kaart brengt. Transferten tussen regio's geven immers ook aanleiding tot indirecte effecten. Dankzij transferten in de sociale zekerheid kan bijvoorbeeld de afzetmarkt in een regio worden verbeterd voor ondernemingen uit andere regio's. Ook betaalt de overheid interesten uit op de overheidsschuld, een schuld die mede door de transferten kan veroorzaakt zijn. Hier zou het kunnen dat de obligatiehouders relatief in een regio geconcentreerd zijn zodat er sprake is van een omgekeerde transfer (zie Padovano (2006)).

---

¹ Transferten berekenen tussen geografische eenheden op basis van 'le juste retour' kan gelijk worden gesteld met het uitschakelen van ex ante solidariteit bij verzekeringen (geen ex ante kruissubsidiëring). Bij een verzekering voor homogene risico's is er altijd solidariteit ex post. Er zijn transferten van de degenen die niet door het risico zijn getroffen, naar die die wel door het risico zijn getroffen. Bij een verzekering van heterogene risico's (met uniforme premies bijvoorbeeld) is er zowel solidariteit ex ante (de goede risico's subsidiëren de slechte risico's) als solidariteit ex post met transferten van die die niet door het risico zijn getroffen (goede en slechte risico's) naar die die wel door het risico zijn getroffen (goede en slechte risico's), waarbij normaliter de goede risico's in de eerste groep ('gelukkigen') over- en ondervertegenwoordigd zijn in tweede groep ('ongelukkigen'). De motieven voor risicosegmentering (beperken van solidariteit ex ante) kunnen hier zowel ingegeven zijn door motieven van inkomensherverdeling (minder transferten ex ante naar de slechte risico's) als door risicoreductie waarbij de risico's via het aanrekenen van correctere prijzen worden ingeperkt.

2. Woon- versus werkplaatsprincipe

Op basis van het 'juste retour' principe hebben diverse studies de transferten tussen het Noorden en het Zuiden van België berekend, en dat voor diverse tijdsperioden. De resultaten zijn sterk verschillend, voornamelijk omdat er wordt uitgegaan nu eens van het woonplaats- dan weer van het werkplaatsprincipe. De transferten berekenen op basis van het werkland- dan wel woonplaatsprincipe kan voor ons land een verschil geven omwille van de relatief grote pendelarbeid naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). Hierdoor is het verschil tussen het Bruto Geografisch Product en het Bruto Regionaal Product in het BHG veel groter dan in het Vlaamse of Waalse Gewest.

Studies, zoals Abafim, Capron of het Warande-manifest, hanteren het woonplaatsprincipe en komen uit op transfers van Vlaanderen naar Wallonië en Brussel. Volgens Aernoudt levert, maar nu op basis van het werkplaatsprincipe, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de grootste bijdrage aan de financiële transferten tussen de Gewesten. De transfers naar Wallonië vanuit Vlaanderen zouden slechts 1,6 miljard euro bedragen en die vanuit Brussel 3 miljard euro.

Men zou er kunnen voor opteren de transferten tussen regio's zowel op basis van het werkplaats- en het woonplaatsprincipe te berekenen. Transferten zouden aldus binnen een bandbreedte worden berekend. Op die manier zouden gezinnen en ondernemingen ook symmetrisch kunnen worden behandeld, zoals ook aanbevolen door de Commissie die in opdracht van de Vlaamse Regering de methodologie van de basisstudie heeft doorgelicht² (de Abafim studie hanteerde het woonplaatsprincipe voor de belastingen betaald door de gezinnen maar het werkplaatsprincipe voor de belastingen betaald door de ondernemingen).

Maar alleen al door de onbeschikbaarheid van sommige data is, zoals blijkt uit volgende sectie, die dubbele benadering niet mogelijk.

3. Statistische problemen

De overheidsuitgaven worden vanuit diverse bronnen gefinancierd: indirecte belastingen (BTW en accijnzen), socialezekerheidsbijdragen, directe belastingen (gezinnen en ondernemingen), kapitaalbelastingen en niet fiscale ontvangsten. De regionale verdeling van die diverse financieringsbronnen kan in principe gebeuren volgens het woonplaats- dan wel werkplaatsprincipe.

---

² Die Commissie bestond uit voorzitter Aloïs Van de Voorde, bijgestaan door drie Franstalige en drie Nederlandstalige economen.

Wat de indirecte belastingen betreft, kunnen we kijken naar plaats van aankoop (waar de indirecte belastingen worden gegenereerd) of naar de woonplaats van de aankoper van het goed/dienst.

Voor de vennootschapbelasting kunnen we kijken naar de plaats van de bedrijfseconomische eenheid (productie-eenheid) dan wel naar de maatschappelijke zetel van het bedrijf in kwestie (of in principe naar het aandeelhouderschap, maar vermits bedrijven geen belastingen betalen (afwentelen), is de kennis van het aandeelhouderschap niet vereist).

Voor de socialezekerheidsbijdragen kunnen we kijken naar de plaats van tewerkstelling dan wel naar de woonplaats van de sociaal verzekerden.

De opbrengsten van de personenbelasting kunnen we toewijzen volgens de plaats waar het inkomen is gegenereerd of volgens de woonplaats van de aan de personenbelasting onderworpenen.

Een eerste, statistisch, probleem is dat sommige data niet beschikbaar zijn. Zo beschikken we alleen over de opbrengst van de personenbelasting volgens het woonplaatsprincipe. Werknemers betalen natuurlijk via hun werkgever bedrijfsvoorheffing. Maar de bedrijfsvoorheffing is niet altijd een correcte schatting van de te betalen belastingen (bv. onvolledige arbeidsprestaties in het jaar, recht op diverse aftrekposten. Bovendien blijft het werklandprincipe hier sowieso problematisch omdat het inkomen dat aan de personenbelasting is onderworpen, niet altijd of voor 100% uit inkomen uit arbeid bestaat (kadastraal inkomen bijvoorbeeld speelt ook mee). Voor de ontvangsten van de indirecte belastingen beschikken we enkel over cijfers voor het Rijk (wel onderverdeeld naar gezinnen en ondernemingen). De Fod Financiën beschikt over de regionale verdeling van de opbrengsten uit de vennootschapbelasting volgens maatschappelijk zetel (woonplaatsprincipe).

Het tweede probleem van statistische aard is dat beschikbare data niet relevant hoeven te zijn. Zo is de vennootschapbelasting gelieerd aan de maatschappelijke zetel, niet noodzakelijk de productie-eenheid (maar vermits de vennootschapbelasting identiek is over het land, zal niet geschoven worden met belastbare basissen tussen regio's omwille van belastingmotieven, tenzij misschien in functie van controle). De indirecte belastingen worden geregistreerd naar ontvangsten per ontvangkantoor, dat verwijst eerder naar de plaats van aangifte dan naar de plaats van verkoop of consumptie of het statuut van de gebruiker. Het gros van de accijnzen op petroleumproducten bijvoorbeeld wordt in Antwerpen ontvangen.

Het derde, ook statistisch, probleem is dat de data die wel beschikbaar zijn, een benadering zijn. De RSZ geeft de regionale opbrengsten van de socialezekerheidsbijdragen voor het stelsel van de werknemers, zowel volgens hoofdverblijfplaats van de werknemers (woonplaatsprincipe) als volgens de hoofdvestiging van het bedrijf (werkplaatsprincipe). Maar de socialezekerheidsbijdragen van een bedrijf met vestigingen in diverse regio's worden toegewezen aan de regio waar het bedrijf in kwestie zijn hoofdvestiging heeft. Volgens het criterium hoofdverblijfplaats kunnen dan weer een aantal socialezekerheidsbijdragen niet worden toegewezen. De indirecte belastingen van de gezinnen kunnen worden afgeleid uit de huishoudbudgetenquête (zie Decoster). Maar de budgetenquête is enkel bedoeld representatief te zijn voor de private huishoudens. Dat betekent dat

die berekeningen de totale massa aan overheidsontvangsten uit BTW en accijnzen maar beperkt benaderen. De BTW en accijnzen betaald door alle niet private gezinnen zijn niet opgenomen. In de mate dat de rest van de betaalde BTW en vooral accijnzen verschillen tussen de regio's, geven de berekeningen op basis van de budgetenquôte ook een vertekend beeld van de regionale differentiatie in de totaal betaalde indirecte belastingen. Bijkomende beperking van de budgetenquôte is dat we enkel over cijfers beschikken op basis van de NIS-budgetenquôte van 2001.

Omwille van dataproblemen is een dubbele benadering voor de ontvangstenzijde niet mogelijk. Aan de uitgavenzijde wordt sowieso enkel naar de woonplaats van de betrokkenen (gezinnen) gekeken. Dat is ook logisch omdat voor gezinnen de woonplaats determinerend voor de consumptie van publieke goederen (uitzondering³ gemaakt voor de infrastructuur voor pendelreizigers).

Wat de ontvangstenzijde betreft, kan een tussenoplossing er in bestaan de socialezekerheidsbijdragen toe te wijzen volgens het werkplaatsprincipe (en op die manier toch een bandbreedte van transferten te berekenen). De sociale zekerheid in België wordt immers gefinancierd op basis van repartitie. De in een regio gegenereerde socialezekerheidsbijdragen helpen dus mee de huidige socialezekerheidsprestaties financieren. Maar vermits de wettelijke pensioenuitkeringen een streefdoelregeling zijn, bepalen de historische lonen mee het finale pensioen. Tegenover lonen verdiend bijvoorbeeld op het Brusselse grondgebied staan in de toekomst dus ook (partiële) pensioenuitkeringen⁴. Een asymmetrische benadering (financiering op basis van werklandprincipe, uitkeringen op basis van woonplaatsprincipe) houdt hier geen rekening mee en loopt om die reden ook mank.

4. Methodologie

Net zoals in de Abafim studie berekenen we de transferten in de federale begroting, de sociale zekerheid en de financiering van de Gemeenschappen en Gewesten. Hierbij worden voor die drie domeinen de ontvangsten en uitgaven aan de betrokken Gewesten toegewezen op basis van het woonplaatsprincipe. Aan de ontvangstenzijde verrekenen we de socialezekerheidsbijdragen ook volgens het werkplaatsprincipe. Voor de toewijzing aan de Gewesten worden reële cijfers of veronderstelde horizontale verdeelsleutels gebruikt.

---

³ Men zou ook kunnen opwerpen dat de socialezekerheidsbijdragen, die op de werkplaats worden verdiend, rechten openen in de sociale zekerheid. Maar sociale zekerheid wordt uit repartitie (bijdragen van actieven) gefinancierd.

⁴ Om diezelfde reden zal migratie niet echt een oplossing bieden voor de meerkosten van de vergrijzing. Migranten zorgen voor extra inkomsten voor de sociale zekerheid. Maar op kruissnelheid zullen tegenover de inkomsten ook uitgaven staan. De eigenlijke winst voor de overheid volgt uit het niet actuariael correct zijn van het pensioenstelsel.

4.1. Ontvangstenzijde

4.1.1 Empirische horizontale verdeelsleutels

Tabel 2: Gewestelijk aandeel in de personenbelasting

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
Aanslagjaar 2006, inkomsten 2005	63,31%	28,25%	8,44%

Bron: Fod Financiën

Tabel 3: Gewestelijk aandeel in de vennootschapbelasting

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	53,49%	13,48%	33,03%

Bron: Fod Financiën

Tabel 4: Gewestelijk aandeel in de indirecte belastingen

	Indirecte belasting	BTW	Accijns
Vlaams Gewest	58,85%	59,44%	55,15%
Waals Gewest	31,97%	31,17%	36,99%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	9,18%	9,39%	7,87%

Bron: Decoster, op basis van budgetenquête

Tabel 5: Gewestelijk aandeel in de socialezekerheidsbijdragen (huishoudens) volgens woonplaats

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	62,7%	28,4%	8,9%

Bron: Regionale rekeningen, NBB

Tabel 5 kan verder worden opgesplitst in enerzijds de werkgevers- en werknemersbijdragen en anderzijds de bijdragen van de zelfstandigen voor de sociale zekerheid.

Tabel 6: Gewestelijk aandeel in werkgevers- en werknemersbijdragen (huishoudens) volgens woonplaats

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	62,738%	28,362%	8,9%

Bron: Regionale rekeningen, NBB

Tabel 7: Gewestelijk aandeel in socialezekerheidsbijdragen zelfstandigen volgens woonplaats

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	62,7%	28,8%	8,5%

Bron: Regionale rekeningen, NBB

De RSZ heeft volgende regionale statistieken met betrekking tot de socialezekerheidsbijdragen volgens werkplaats.

Tabel 8: Gewestelijk aandeel in socialezekerheidsbijdragen werknemers volgens werkplaats (waarbij werkplaats=hoofdvestiging)

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	54,471%	17,783%	27,746%

Bron: RSZ

Ter info (en ter vergelijking met tabel 6) geven we in Tabel 9 ook de RSZ-cijfers volgens woonplaats.

Tabel 9: Gewestelijk aandeel in socialezekerheidsbijdragen werknemers volgens hoofdverblijfplaats werknemers (woonplaats)

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	66,001%	25,653%	8,346%

Bron: RSZ

4.1.2 Berekende horizontale verdeelsleutel Rijksmiddelen

Tabel 10: Ontvangsten federale overheid (in miljoen euro)

	2005
Personenbelasting	33.582,5
Vennootschapbelasting	9.292,1
Andere directe belastingen	3.074,9
Accijnzen	6.909,8
Douanerechten	1.795,3
BTW en registratie	26.394,4 (BTW= 21.336,5)
Niet-fiscale ontvangsten	4.451,7
Niet fiscale Kapitaalontvangsten	1.031,5
Fiscale kapitaalontvangsten (successierechten)	1.454,6
Gewestelijke belastingen	1.768,1
Totaal	89.754,9

Bron: Fod Financiën

Gecorrigeerd voor de douanerechten, gewestelijke belastingen en fiscale kapitaalontvangsten (federale overheid als doorgeefluik) beschikte de federale overheid in 2005 over 84736,9 miljoen euro. Dat bedrag moet nog worden gecorrigeerd voor een aantal voorafnames bestemd voor sociale zekerheid en andere overheden om de zogenaamde Rijksmiddelen te kennen (zie Tabel 11).

Voor de Rijksmiddelen maken we een regionale verdeling volgens woonplaatsprincipe. Voor elk Gewest wordt de bijdrage in vennootschapbelasting, (resterende) personenbelasting, (resterende) indirecte belastingen berekend. Op die manier bekomen we een globale regionale horizontale verdeelsleutel die we kunnen afzetten tegen de uitgavenposten in de federale begroting.

Tabel 11: Rijksmiddelen (in miljoen euro)

	2005
Personenbelasting	19.036,3
Vennootschapbelasting	9.277,2
Andere directe belastingen	3.059,1
Accijnzen	6.164,9
BTW en registratie	2.735
Niet-fiscale ontvangsten	4.356,3
Kapitaalontvangsten	1.031,5
Totaal	45.660,3

Bron: Fod Financiën

Van 37213,4 miljoen euro (dat is het totaal aan personenbelasting, vennootschapbelasting en indirecte belastingen) van de rijksmiddelen (81,5%) kennen we de regionale verdeelsleutel. Van de andere directe belastingen, niet-fiscale ontvangsten en kapitaalontvangsten kennen we de regionale opsplitsing niet. Die wijzen we in gelijke per capita termen aan de regio's toe (gemiddelde van bevolkingscijfers op 1 januari 2005 en 1 januari 2006). Op die manier bekomen we een regionale verdeelsleutel voor de Rijksmiddelen.

Tabel 12: Regionale aandelen in de Rijksmiddelen

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	59,43%	26,76%	13,81%

Bron: eigen berekeningen

4.1.3 Berekende horizontale verdeelsleutel sociale zekerheid

Tabel 13: Ontvangsten sociale zekerheid (miljoen euro)

	directe belastingen huishoudens	directe belastingen vennootschappen	indirecte belastingen	werkelijke sociale premies	Niet-fiscale en niet-parafiscale ont	Inkomensoverdrachten van fiscale ontvangsten afkomstig van andere overheden	Overige inkomensoverdrachten en kapitaaloverdrachten afkomstig van andere overheden
Totaal							

						van gst en		
2005	58.251,5	824,6	229,3	1.237,4	39.490,3	382	9.222,7	6.865,2

Bron: Belgostat online, NBB

In 2005 bedroeg de alternatieve financiering en de staatstoelage aan de sociale zekerheid respectievelijk 7332,114 en 6440,886 miljoen euro (zie vademecum SZ). Hiervoor gebruiken de als horizontale verdeelsleutel respectievelijk Tabel 4 en Tabel 12. Voor de directe belastingen van de huishoudens en de vennootschappen geven respectievelijk Tabel 2 en Tabel 3 de horizontale verdeelsleutel. De resterende ontvangsten zonder regionale verdeelsleutel, 2696,9 miljoen euro, wijzen we in gelijke per capita delen toe aan Gewesten. Dat geeft volgende gewestelijke aandelen in de financiering van de sociale zekerheid op basis van het woonplaatsprincipe:

Tabel 14: Regionale aandelen in de financiering sociale zekerheid (woonplaatsprincipe)

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	61,52%	28,87%	9,61%

Bron: eigen berekeningen

In 2005 bedroegen volgens het Vademecum van de sociale zekerheid de socialezekerheidsbijdragen 38815 miljoen euro. De bijdragen voor het stelsel van de werknemers namen hiervan 93% voor hun rekening, de bijdragen voor het stelsel van de zelfstandigen 7%. Die verdeelsleutel passen we toe op de premies sociale zekerheid, waarop we vervolgens de respectievelijke regionale verdeelsleutels toepassen (zie Tabellen 7 en 8). Dat geeft volgende gewestelijke aandelen in de financiering van de sociale zekerheid op basis van het werkplaatsprincipe:

Tabel 15: Regionale aandelen in de financiering sociale zekerheid (werkplaatsprincipe)

	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	56,33%	22,20%	21,47%

Bron: eigen berekeningen

4.2 Uitgavenzijde

4.2.1 Rijksmiddelenbegroting

Volgens de Commissie horen publieke investeringen, weddeuitgaven voor de federale ambtenaren, de overheidsaankopen van goederen en diensten niet thuis in een transfertenstudie.

Weddeuitgaven voor ambtenaren maken deel uit van de overheidsproductie want in principe een weerspiegeling van hun productiviteit (hierbij abstractie maken van het zogenaamde Baumol effect). Er kan sprake zijn van

interregionale transferten wanneer verdoken werkloosheid (of het Baumol effect) onder relatief meer ambtenaren uit een bepaald Gewest zou voorkomen. Maar empirisch bewijs is hiervan niet voor handen.

Aan de uitgavenzijde weerhouden we in dit rapport:

-Autonoom gesubsidieerd onderwijs (toegewezen aan Gemeenschappen volgens min 18 jarigen)

Tabel 16: Uitgaven AGO, in miljoenen euro

	<i>Totale uitgaven</i>	<i>Aandeel VG</i>	<i>Aandeel WG</i>	<i>Aandeel BHG</i>
<i>2005</i>	<i>2.519,8</i>	<i>56,01%</i>	<i>33,93%</i>	<i>10,06%</i>

Bron: Fod Financiën

-Overheidsinvesteringen

Tabel 17: Investerings door de overheid, in miljoenen euro (volgens de ligging van het investeringsgoed of van de beheerder van de investering)

	<i>Totale uitgaven</i>	<i>Aandeel VG</i>	<i>Aandeel WG</i>	<i>Aandeel BHG</i>
<i>2005</i>	<i>5.317,7</i>	<i>57,7016%</i>	<i>23,1867%</i>	<i>19,1116%</i>

Bron: Regionale rekeningen, NBB

-Overheidspensioenen

Tabel 18: Uitgaven overheidspensioenen (in miljoenen euro): aandelen op basis van woonplaats van rechthebbende

	<i>Totale uitgaven</i>	<i>Aandeel VG</i>	<i>Aandeel WG</i>	<i>Aandeel BHG</i>
<i>2005</i>	<i>7.418,6</i>	<i>57,8%</i>	<i>33,6%</i>	<i>8,6%</i>

Bron: Regionale rekeningen, NBB

- Uitkeringen sociale voorzieningen in geld, in miljoenen euro (volgens woonplaats van de rechthebbende)

Het gaat hier om het bestaansminimum, oorlogspensioenen, inkomen gehandicapten, inkomensgarantie ouderen). Door met de reële data te werken, komen we ook tegemoet aan de opmerking van de Commissie dat in de Abafim-studie voor een aantal categorieën geen reële cijfers beschikbaar zijn zoals arbeidsongevallen, arbeidsziekten, financiële hulp aan gehandicapten, integratie-uitkeringen en gewaarborgd inkomen voor bejaarden. De drie laatste posten behoren tot de uitgaven die ten laste zijn van het totale uitgavenbudget. Door de toekenning van deze uitgaven aan de sociale zekerheid gebeurde er in de basisstudie een dubbeltelling met de uitgaven van de federale overheid.

Tabel 19: Uitkeringen sociale voorzieningen in geld, in miljoenen euro (volgens woonplaats van de rechthebbende)

	<i>Totale uitgaven</i>	<i>Aandeel VG</i>	<i>Aandeel WG</i>	<i>Aandeel BHG</i>
<i>2005</i>	<i>3.523,3</i>	<i>49,3%</i>	<i>38,4%</i>	<i>12,3%</i>

4.2.2 Sociale zekerheid

Wat de overheidsuitgaven betreft, kennen we in de sociale zekerheid de regionale uitgaven volgens woonplaatsprincipe (geaggregeerd over het stelsel van werkgevers, zelfstandigen (en ambtenaren wat de gezondheidszorgen betreft). Dat verklaart ook de gemengde verdeelsleutel zelfstandigen/werknemers aan de financieringszijde.

Het gaat hier om uitkeringen door socialeverzekeringsinstellingen betaald aan huishoudens in het kader van de wettelijke regelingen waarvan de voornaamste de werkloosheidsvergoedingen, de ziekte—en invaliditeitsuitkeringen, de pensioenen en de gezinsbijslagen zijn. Hieronder vallen dus de uitkeringen die betrekking hebben op de uitgaven voor primaire arbeidsongeschiktheid en invaliditeit, d.w.z. tot aan de werkhervatting of tot aan de erkenning tot gehandicapte. In verband met de pensioenuitkeringen worden enkel die van de private sector vermeld, omdat volgens het ESR 1995, de pensioenen die de overheid en de «overheidsbedrijven», als werkgever rechtstreeks aan hun werknemers betalen, niet tot de variabele «wettelijke uitkeringen sociale verzekering in geld (D.621)» mogen worden gerekend, maar behoren tot de variabele «uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door de werkgever (rubriek D.623 in de regionale rekeningen⁶).

Tabel 20: Sociale uitkeringen, excl. sociale uitkeringen in natura, in miljoenen euro (volgens woonplaats van de rechthebbende)

	Totale uitgaven	Aandeel VG	Aandeel WG	Aandeel BHG
2005	36.806,4	56,48%	34,12%	9,4%

Bron Regionale rekeningen⁷, NBB

Tabel 21: Uitgaven aan geneeskundige verzorging, in miljoenen euro (volgens woonplaats)

	Totale uitgaven	Uitgaven in VG	Uitgaven in WG	Uitgaven in BHG
2005	16.780 ⁸ (100%)	9.705,6 (57,84%)	5.511,9 (32,85%)	1.562,5 (9,31%)

Bron: Riziv

⁵ Meer bepaald rubriek D624.

⁶ Die rubriek omvat de uitkeringen die werkgevers betalen in het kader van sociale-verzekeringsregelingen zonder fondsvorming. Het gaat, enerzijds, om de doorbetaling van het loon ingeval van ziekte, ongeval, zwangerschap, enz. en, anderzijds, om ouderdomspensioenen betaald door de overheid en de zgn. «overheidsbedrijven».

⁷ Meer bepaald rubriek D621.

⁸ Van de totale uitgaven in 2005 is 10.723.969,13 euro niet toegewezen aan een regio. We hebben die per capita aan de Gewesten toegewezen.

Tabel 22: Uitgaven (in miljoen euro) van de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen

	Totaal	Geneeskundige verzorging	Uitkeringen ziekte en invaliditeit	Werkloosheid	Brugpensioenen en loopbaanonderbreking	Pensioenen	Kinderbijslag	Overige
2005	54.592,2	18.844,4	3.636,4	6.120,8	1.813	17.956,5	4.200,7	2.020,4

Bron: Belgostat online

Bemerk dat we van de 54592,2 miljoen euro aan uitgaven door de sociale zekerheid we 53586 miljoen euro hebben kunnen toewijzen volgens woonplaats.

4.2.3 Financiering Gemeenschappen en Gewesten

De Gemeenschappen en Gewesten worden voor een groot deel gefinancierd door dotaties uit de federale begroting. Er worden diverse verdeelsleutels gebruikt om die dotaties toe te wijzen aan de diverse Gemeenschappen en Gewesten.

De Gewesten hebben onder meer recht op een dotatie uit de personenbelasting. Sinds 1989 worden die uit de personenbelasting toegewezen middelen niet langer volgens vaste en soms willekeurige verdeelsleutels verdeeld maar op basis van de bijdrage van elke entiteit tot de personenbelasting (PB). Dat komt neer op de toepassing van het principe van de "billijke terugvloeiing", dat een direct verband tussen de middelen van de collectiviteiten en de op hun grondgebied geïnde belasting verzekert. Die dotatie geeft dan geen aanleiding tot intergewestelijke transferten.

In het kielzog van die wijziging van de horizontale verdeelsleutel werd ook een mechanisme ingevoerd waarbij Gewesten aanspraak kunnen maken op een solidariteitsbijdrage. Indien in een Gewest de gemiddelde opbrengst van de personenbelasting per inwoner lager ligt dan het Rijksgemiddelde, krijgt dat Gewest een dotatie ter grootte van een basisbedrag per inwoner⁹ maal het aantal inwoners maal de afwijking in procentpunten (van de gemiddelde opbrengst in het Gewest ten opzichte van het nationaal gemiddelde). Hier is er wel sprake van intergewestelijke transferten. Die berekenen we als het verschil tussen de door een Gewest ontvangen solidariteitsbijdrage en het aandeel van dat Gewest in de financiering van de aan de Gewesten ter

⁹Dat bedraagt 11,6 euro, in prijzen van 1988, te indexeren vanaf het begrotingsjaar 1989.

beschikking gestelde solidariteitsbijdragen (is begrotingstechnisch een voorafname op opbrengsten personenbelasting).

De Gewesten krijgen ook bijkomende middelen in gevolge de overheveling van nieuwe bevoegdheden¹⁰. De omvang van die dotatie is gekoppeld aan de evolutie van de prijsindex en aan de reële groei van het BBP. De horizontale verdeelsleutels liggen, met uitzondering voor de bijkomende middelen met betrekking tot de provincie- en gemeentewet, vast en zijn historisch bepaald (is begrotingstechnisch een voorafname op opbrengsten personenbelasting)

De Gewesten krijgen sinds 1989 begrotingskredieten voor programma's voor tewerkstelling van werklozen. Van 1989 tot 1999 bleef het "trekkingsrecht" vastgelegd op 312,281 miljoen euro. Na een aantal verhogingen in de periode 2000-2003 bedroeg het bedrag in 2003 485,806 miljoen euro. Na 2003 is het bedrag niet meer gewijzigd. Het wordt ook niet aangepast aan de inflatie. De horizontale verdeelsleutel is altijd ongewijzigd gebleven: Vlaanderen krijgt 53,04 %, Wallonië 38,14 % en Brussel 8,02 % (begrotingstechnisch komt die dotatie uit de Rijksmiddelen, vandaar gemengde financieringssleutel).

Voor de bijkomende middelen in gevolge de overheveling van nieuwe bevoegdheden en de begrotingskredieten voor programma's voor tewerkstelling van werklozen berekenen we de transferten als het verschil tussen de door een Gewest ontvangen dotatie en het aandeel (volgens de relevante financieringsbron) van dat Gewest in de financiering van de aan de Gewesten ter beschikking gestelde dotatie.

Die transferten, tesamen met de transferten als gevolg van de solidariteitsbijdrage, geven de transferten waartoe de financiering van de Gewesten aanleiding geeft.

Voor de Gemeenschappen kunnen er drie belangrijke financieringsstromen vanuit de federale begroting naar de Gemeenschappen worden onderscheiden, met name i) een dotatie uit de personenbelasting, ii) een dotatie uit de BTW en iii) aanvullende dotaties.

De Gemeenschappen hebben recht op een bepaald bedrag van de federaal geïnde personenbelasting. De verdeling van die dotatie tussen de Nederlandstalige en Franstalige Gemeenschap gebeurt op basis van de relatieve opbrengst van de personenbelasting¹¹. Volgens le juste retour is er hier geen sprake van transferten.

De Gemeenschappen krijgen ook een vast bedrag dat uit de BTW-ontvangsten wordt gefinancierd.

De totale BTW-dotatie wordt over de Gemeenschappen volgens twee verdeelsleutels verdeeld.

De geïndexeerde en voor de evolutie van het aantal min 18-jarigen gecorrigeerde basis BTW-dotatie wordt tussen de Gemeenschappen verdeeld op basis van de verdeelsleutel leerlingenaantallen (6-17-jarigen). Die dotatie geeft op basis van le juste retour aanleiding tot transferten tussen de beide

---

¹⁰ Meer bepaald gaat het hier over landbouw sinds 1993 en sinds 2002 landbouw en visserij, wetenschappelijk onderzoek inzake landbouw, buitenlandse handel en de provincie- en gemeentewet.

¹¹ Om de verdeelsleutel voor de Gemeenschappen te bepalen, wordt 20% van de Brusselse personenbelasting bij opbrengst van het Vlaamse Gewest geteld, 80% bij die van het Waalse Gewest.

Gemeenschappen (afwijking ten opzichte van de regionale verdeelsleutel BTW-ontvangsten).

Vanaf het begrotingsjaar 2012 worden de nieuwe middelen die de Gemeenschappen vanaf 2002 ontvangen, inclusief de meeropbrengsten die voortvloeien uit de koppeling vanaf 2007 van de BTW-middelen aan het BBP, volledig verdeeld in verhouding tot de in elke Gemeenschap gelokaliseerde ontvangsten inzake de personenbelasting. In de overgangperiode (2002-2012) worden de nieuwe middelen verdeeld op basis van de twee criteria, leerlingenaantallen en aandeel in de personenbelasting, waarbij de bijdrage van elke Gemeenschap tot de personenbelasting steeds zwaarder¹² doorweegt. De bijkomende middelen geven aanleiding tot intergemeenschappelijke transferten wanneer er een afwijking is ten opzichte van de regionale verdeelsleutel BTW-ontvangsten.

Ten derde krijgen de Gemeenschappen nog andere dotaties. Zo zijn er aanvullende dotaties onder de vorm van begrotingskredieten ten gunste van de universitaire samenwerking en ter dekking van uitgaven voor buitenlandse studenten (die dotaties zijn ten laste van de Rijksmiddelen). Ook krijgen de Gemeenschappen sinds 2002 27,44 % van de te verdelen winst van de Nationale Loterij. De Gemeenschappen krijgen dat bedrag rechtstreeks van de Nationale Loterij en niet vanuit de federale begroting. De Lotto-middelen, die met 0,8428 % worden verminderd ten voordele van de Duitstalige Gemeenschap, worden over de Vlaamse Gemeenschap en de Franstalige Gemeenschap verdeeld volgens het aandeel van elke Gemeenschap in het totaal van het voor beide Gemeenschappen bestemde bedrag aan personenbelasting en BTW-ontvangsten. Ten slotte ontvangen de Gemeenschappen van de federale schatkist een dotatie¹³ die aan de prijsindex gekoppeld is. Die dotatie compenseert de omvorming in 2001 van het kijk- en luistergeld van een gemeenschapsbelasting tot een gewestelijke belasting (die dotaties zijn begrotingstechnisch een voorafname op de personenbelasting en worden dus niet uit Rijksmiddelen betaald).

Die dotaties (van de derde categorie) kunnen volgens het juste retour principe aanleiding geven tot transferten tussen de Gemeenschappen.

Vermits het gaat om een transfertenstudie tussen de drie regio's in ons land, moeten de intergemeenschappelijke transferten aan de regio's worden toegewezen. Zoals in de Abafim-studie wordt voor de toewijzing van een deel van ontvangsten van de Vlaamse en Franse Gemeenschap aan Brussel de sleutels $(\text{Brusselse bevolking} \times 0,20) / (\text{Brusselse bevolking} \times 0,20 + \text{Vlaamse bevolking})$ en $(\text{Brusselse bevolking} \times 0,80) / (\text{Brusselse bevolking} \times 0,80 + \text{Waalse bevolking})$ gehanteerd. De ontvangsten in het Vlaamse

---

¹² Meer bepaald wordt in 2002 35% van de totale bijkomende middelen toegekend op basis van de in elke Gemeenschap gelokaliseerde ontvangsten inzake personenbelasting. De overige 65% wordt aan de Gemeenschappen toegewezen volgens de verdeelsleutel die voor de toegewezen BTW-opbrengsten geldt. Het percentage dat volgens de verhouding van de personenbelasting wordt verdeeld stijgt jaarlijks met 5 procent voor de begrotingsjaren 2003 tot en met 2009 en met 10 procent voor de begrotingsjaren 2010, 2011 en 2012.

¹³ De basisbedragen, in prijzen van 2002 bedragen voor de Vlaamse, Franstalige en Duitstalige Gemeenschap respectievelijk €457.162.782, €253.553.301 en €4.905.413.

Gewest bijvoorbeeld zijn dan de per capita ontvangsten in de Vlaamse Gemeenschap maal het aantal inwoners in het Vlaamse Gewest.

5. Transferten

Transferten worden berekend als het verschil tussen ontvangsten en bijdragen. Een positief getal betekent dat men als regio meer ontvangt dan dat men heeft bijgedragen.

5.1 Rijksmiddelenbegroting

Tabel 23: Transferten in de Rijksmiddelenbegroting, in miljoenen euro

	VG	WG	BHG
AGO	-86,269	180,687	-94,418
Overheidsinvesteringen	-92,104	-189,981	282,080
Overheidspensioenen	-121,193	507,484	-386,291
Sociale voorzieningen	-357,038	410,136	-53,098
Totaal	-656,603	908,326	-251,728

Bron: eigen berekeningen

5.2 Sociale zekerheid

5.2.1 Woonplaatsprincipe

Tabel 24: Transferten in de sociale zekerheid, in miljoenen euro (woonplaatsprincipe)

	VG	WG	BHG
Sociale uitkeringen	-1855,082	1931,476	-76,395
Geneeskundige verzorging	-617,465	667,057	-49,592
Totaal	-2.472,546	2.598,533	-125,987

Bron: eigen berekeningen

5.2.2 Werkplaatsprincipe

Tabel 24bis: Transferten in de sociale zekerheid, in miljoenen euro (werkplaatsprincipe)

	VG	WG	BHG
Sociale uitkeringen	54,493	4388,210	-4442,703
Geneeskundige verzorging	253,111	1787,083	-2040,194
Totaal	307,605	6.175,293	-6.482,898

Bron: eigen berekeningen

5.3 Financiering Gemeenschappen en Gewesten

Tabel 25: Transferten in de financiering van de Gewesten, in miljoenen euro

	VG	WG	BHG
Overgedragen bevoegdheden	-7,520	20,984	-13,465
Solidariteitsbijdrage	-584,611	493,335	91,276
Trekkingsrechten	-27,185	55,274	-28,089
Totaal	-619,316	569,593	49,722

Bron: eigen berekeningen

Tabel 26: Transferten in de financiering van de Gemeenschappen, in miljoenen euro, versleuteld naar Gewesten volgens Abafim-verdeelsleutel

	VG	WG	BHG
BTW-dotatie	-395,175	277,205	117,970
Buitenlandse studenten	-25,598	25,253	0,344
Dotatie kijk en luistergeld	-8,076	3,393	4,684
Totaal	-428,849	305,851	122,998

Bron: eigen berekeningen

5.3 Globale Resultaten

Tabel 27: Transferten tussen regio's, in miljoenen euro (woonplaatsprincipe)

	VG	WG	BHG
2005	-4.177,3	4.382,3	-205,0

Bron: eigen berekeningen

Tabel 27bis: Transferten tussen regio's, in miljoenen euro (werkplaatsprincipe)

	VG	WG	BHG
2005	-1.397,2	7.959,1	-6.561,9

Bron: eigen berekeningen

6. Conclusies

Het berekenen van transferten tussen regio's is gestoeld op een aantal vereenvoudigde assumpties. De resultaten hangen ook af van de kwaliteit van de beschikbare data (zie sectie 3). De cijfers zijn exact maar zijn geen exacte weerspiegeling van de werkelijkheid. De resultaten moeten dus ook als indicatief worden beschouwd. Bovendien zou een dergelijke transfertenstudie moeten worden aangevuld met microeconomische studies. Die zouden licht werpen op de oorzaken/oorsprong van de transferten.

De in dit rapport berekende transferten tussen regio's in België voor het jaar 2005 wijken wat Vlaanderen en Wallonië betreft, niet af van de vroegere resultaten (zie Tabel 28). Wallonië is de netto-ontvanger, Vlaanderen blijft een netto-financier. Gelet op de grote verschillen in werkzaamheidsgraden tussen Vlaanderen en Wallonië zijn de resultaten voor Vlaanderen en Wallonië niet verwonderlijk. Het Brussels Gewest, dat toch ook een heel lage werkzaamheidsgraad¹⁴ kent, is toch een netto-financier. Het Brussels Gewest ontving in 2005 een transfer op basis van de Bijzondere Financieringswet van de Gemeenschappen en Gewesten. Maar de sociale uitkeringen waren er niet proportioneel met de bijdragen. Die divergentie neemt natuurlijk sterk toe wanneer we de socialezekerheidsbijdragen toewijzen volgens het werklandprincipe. Maar ook op basis van het woonplaatsprincipe tonen onze berekeningen dat het Brussels Gewest een netto-financier is.

Tabel 28: Abafim resultaten (in miljard euro)

	VG	WG	BHG
2003	-6,58	+5,37	+1,21
waarvan:			
Federale begroting	-1,52	+1,92	-0,40
Sociale zekerheid	-3,74	+2,10	+1,65
Financiering Gemeenschappen en Gewesten	-1,32	+1,35	-0,03

Bron: Abafim

¹⁴ Uit een publicatie van het Steunpunt 'Werk en Sociale Economie' (2007) blijkt dat in de Europese Unie van de 93 regio's Brussel tot de groep van de 12 slechtst presterende regio's inzake arbeidsmarktprestaties behoort. Het vertoef er, tesamen met Wallonië, in het gezelschap van regio's als Alfold Es Eszak en Polnocny. Andere regio's uit het voormalige Oostblok scoren beter dan Brussel (en Wallonië).

ⁱ Veronderstel een land met 1 bedrijf in regio A, 2 bedrijven in regio B
100 is marktwaarde van productie van bedrijf 1 in regio A, regio B: 1 bedrijf met marktwaarde van productie gelijk aan 100 en 1 met waarde 50
100 = som van belastingen en vergoedingen productiefactoren: 20€ vergoeding kapitaal, 20€ belasting op arbeid, €60 nettoloon (veronderstelling: 25% belasting op inkomen uit arbeid)
50= 10€ kapitaal + 10€ belasting op arbeid + 30€ netto-loon (15 euro is nettoloon voor een pendelaar uit regio A)
Inkomsten voor overheid = 50 euro;
60% betaald door regio B, 40% door regio A volgens werkplaatsprincipe (plaats van activiteit)
50% betaald door regio B, 50% door regio A volgens woonplaatsprincipe:
Veronderstel de invoering van een vennootschapbelasting ipv belasting op inkomen uit arbeid (gekoppeld aan budgettaire neutraliteit en veronderstelling van perfect prijselastisch aanbod van kapitaal)
Tarief in vennootschapbelasting is 50% (dat tarief garandeert budgettaire neutraliteit) : bedrijf '100': brutovergoeding kapitaal =40 € ; bruto=nettoloon = 60€ ; bedrijf '50':brutovergoeding kapitaal 20 € ; bruto=nettoloon = 30€
Inkomsten voor overheid = 50 euro;
60% betaald door regio B, 40% door regio A volgens werkplaatsprincipe
Stel bedrijf '50' heeft maatschappelijke zetel in regio A:
40% betaald door regio B, 60% door regio A volgens 'woonplaatsprincipe'
Is het van belang dat we het aandeelhouderschap kennen? Niet van belang voor de bijdragen: vennootschappen betalen geen belasting (worden afgewenteld)
Quid overheidsbestedingen(bv. subsidies) aan bedrijven? verrekenen volgens werkplaatsprincipe (of woonplaatsprincipe)?
Subsidies gaan naar minst elastische productiefactor, in casu arbeid
Stel 5€ subsidie voor bedrijven '100', 10 € voor bedrijf '50': op einde van dag (secondaire inkomensverdeling) gaat productiefactor arbeid naar huis met 65€ respectievelijk 40€
Uitgaven voor overheid: 20€
Return volgens werkplaatsprincipe (inkomen werknemers): 75% regio B, 25% regio A
Return volgens woonplaatsprincipe (inkomen werknemers): 50% regio B, 50% regio A
Is het van belang dat we het aandeelhouderschap kennen? Niet van belang voor de subsidies: vennootschappen ontvangen geen subsidie(worden afgewenteld)
Is het zinvol te stellen dat in een wereld van belastingen op inkomen uit arbeid subsidie zich vertaalt in een equivalente stijging van de loonkost (en in die zin subsidies niet moeten worden opgenomen in een transfertenstudie (dat itt vennootschapbelasting)?